

AUDIT 2025, 2 (48), səh. 68-76.
AUDIT 2025, 2 (48), pp. 68-76.
АУДИТ 2025, 2 (48), стр. 68-76.

DOI: 10.59610/bbu2.2025.2.7

Qələndərova Ümmühəbibə Məmmədağlı qızı,
iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent,
Bakı Dövlət Universiteti,
E-mail: hebibe.qelenderova@gmail.com
© Qələndərova Ü.M., 2025

UOT: 339.5:330.34(479.24)
JEL: F14, F21, F63, O24, R11

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ XARİCİ İQTİSADI ƏLAQƏLƏRİNİN COĞRAFİ VƏ SAHƏ STRUKTURUNUN DƏYİŞMƏ MEYLLƏRİ

X Ü L A S Ə

Tədqiqatın məqsədi - ölkənin regionlar və sektorlar üzrə xarici ticarət və investisiya axınındakı dinamika və transformasiyalarını təhlil etmək, onun xarici iqtisadi əlaqələrində diversifikasiya və dayanıqlılığın artırılması üçün strateji istiqamətlərini müəyyən etməkdir.

Tədqiqatın metodologiyası - Azərbaycanın xarici iqtisadi əlaqələrində tendensiyaları və struktur dəyişikliklərini müəyyən etmək üçün ticarət və investisiya məlumatlarının müqayisəli təhlilindən, sektoral və regional xəritələşdirmədən və statistik qiymətləndirmədən istifadəni nəzərdə tutur.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti onun Azərbaycanın xarici iqtisadi əlaqələrinin şaxələndirilməsi, sektor prioritetlərinin optimallaşdırılması və ölkənin qlobal bazarlara integrasiyasının gücləndirilməsi üçün məqsədyönlü strategiyaların hazırlanmasında ekspertləri, iqtisadi planlaşdırıcıları və investorları məlumatlandırma potensialındadır.

Tədqiqatın nəticələri göstərir ki, Azərbaycanın xarici iqtisadi əlaqələri qeyri-neft sektorlarında artan ticarət və investisiya əlaqələri və ənənəvi regional bazarlardan kənarda genişlənən tərəfdaşlıq ilə getdikcə daha çox diversifikasiyaya doğru istiqamətlənib ki, bu da qlobal iqtisadi integrasiyaya və davamlılığa doğru strateji yönləndirməni əks etdirir.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi onun Azərbaycanın xarici iqtisadi əlaqələrinin inkişaf edən coğrafi və sektoral qanunauyğunluqlarının hərtərəfli qiymətləndirilməsində, ticarət və investisiya axınlarının struktur transformasiyası və onların iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi üçün nəticələrinə dair yeni anlayışlar təklif etməsindədir.

Açar sözlər: xarici iqtisadi əlaqələr, sahə strukturu, dəyişmə meylləri, prioritet, infrastruktur, ticarət, investisiya, diversifikasiya.

G İ R İ Ş

Xarici iqtisadi əlaqələr hər bir ölkənin iqtisadi inkişafında və beynəlxalq iqtisadi sistemdə iştirakında mühüm rol oynayır. Bu əlaqələr ölkələrin mal, xidmət, kapital və əmək bazarları vasitəsilə qarşılıqlı əlaqəyə girməsi, xarici sərmayələrin cəlb olunması, eləcə də texnologiya və innovasiyaların ötürülməsi imkanlarını təmin edir. Azərbaycan kimi inkişaf etməkdə olan

AUDIT 2025, 2 (48), səh. 68-76.

AUDIT 2025, 2 (48), pp. 68-76.

АУДИТ 2025, 2 (48), стр. 68-76.

ölkələr üçün xarici iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi və diversifikasiyası yalnız iqtisadi artımın deyil, həm də dayanıqlı inkişafın təminatı baxımından strateji əhəmiyyət kəsb edir [3, s.67].

Bu əlaqələrin əsas funksiyaları iqtisadi resursların effektiv bölüşdürülməsi, istehsalın ixtisaslaşması və idxal-ixrac balansının optimallaşdırılmasıdır. Qlobal bazarlara çıxış, texnologiya transferi və beynəlxalq əmək bölgüsündə iştirak imkanları da xarici iqtisadi əlaqələr çərçivəsində reallaşır. Məhz bu baxımdan Azərbaycan Respublikasının iqtisadi siyasətində bu əlaqələrin inkişafı prioritet istiqamətlərdən biri olaraq müəyyən edilmişdir.

Xarici iqtisadi əlaqələrin strukturuna təsir edən amillər kompleks və çoxistiqamətlidir. Bu amillər arasında ilk növbədə geosiyasi dəyişikliklər xüsusi yer tutur. Münaqişələr, regional əməkdaşlıq bloklarının formalaşması, sanksiyalar və beynəlxalq münasibətlərin dəyişən dinamikası ölkələrin iqtisadi tərəfdaşlarını və prioritet sektorlarını dəyişməyə məcbur edir [4].

Azərbaycanın vəziyyətində geosiyasi amillər xüsusilə önəmlidir. Qarabağ münaqişəsinin həlli, Zəngəzur dəhlizinin açılması perspektivi və Orta Dəhliz təşəbbüsü ölkənin geoiqtisadi rolunu əhəmiyyətli dərəcədə artırmışdır. Bu dəyişikliklər yeni bazarlara çıxış imkanlarını genişləndirməklə yanaşı, regional nəqliyyat və logistika sektoruna xüsusi əhəmiyyət qazandırır. Sektoral struktur dəyişikliyinə təsir edən amillər sırasında neft qiymətlərində dalğalanmalar, texnoloji yeniliklər və istehlak bazarlarında dəyişən tələblər mühüm rol oynayır. Azərbaycan uzun illərdir ki, neft-qaz sektoruna əsaslanan iqtisadi modeldən daha dayanıqlı və şaxələndirilmiş bir iqtisadi modelə keçidi əsas inkişaf strategiyası kimi müəyyən edib. Qeyri-neft sektorunun – xüsusilə kənd təsərrüfatı, turizm, informasiya texnologiyaları və yüngül sənaye sahələrinin inkişaf etdirilməsi bu istiqamətdə atılmış vacib addımlardır [7]. Digər tərəfdən, qlobal ticarət sistemindəki transformasiyalar və texnologiyaların sürətli inkişafı dünya ölkələrini rəqəmsal iqtisadiyyatın və yaşıl iqtisadiyyatın tələblərinə uyğunlaşdırmağa məcbur edir. Bu, həm sektoral prioritetlərin yenidən baxılmasına, həm də xarici əlaqələrin məzmununun dəyişməsinə gətirib çıxarır.

Xarici iqtisadi əlaqələrin təhlili iqtisadi elmin aktual və sürətlə inkişaf edən istiqamətlərindən biridir. Müasir dövrdə bu sahədə istifadə olunan metodoloji yanaşmalar həm makroiqtisadi, həm mikroiqtisadi, həm də institusional aspektləri əhatə edir. Ənənəvi olaraq, idxal-ixrac balans, ticarət dövriyyəsinin struktur təhlili, müqayisəli üstünlüklər nəzəriyyəsi və xalis xarici investisiya axınlarının qiymətləndirilməsi kimi metodlar geniş istifadə olunur. Bu yanaşmalar iqtisadi əlaqələrin miqyasını və sektorlar üzrə dinamikasını öyrənmək üçün əsas baza yaradır [8, s.91]. Daha müasir yanaşmalar isə təsir dəyərləndirmə modelləri (impact assessment), şəbəkə analizləri, giriş-çıxış cədvəlləri (input-output tables) və rəsmi statistik təhlillərlə dəstəklənən panel regressiya modelləri kimi iqtisadi alətlərdən istifadəni əhatə edir. Bu üsullar Azərbaycanın xarici ticarət və investisiya əlaqələrinin coğrafi və sektoral şaxələndirmə səviyyəsini ölçmək və uyğun siyasət tövsiyələri vermək baxımından dəyərlidir. Eyni zamanda, Beynəlxalq Ticarət Mərkəzi, BMT Ticarət və İnkişaf Konfransı (UNCTAD) və Dünya Bankı kimi beynəlxalq təşkilatların məlumat bazaları əsasında müqayisəli təhlillər aparmaq mümkündür. Bu cür təhlillər ölkənin xarici iqtisadi siyasətində qəbul olunan strategiyaların effektivliyinin qiymətləndirilməsinə imkan yaradır.

Şəkil 1.

Xarici iqtisadi əlaqələrin nəzəri əsasları və struktur yanaşmalar

Mənbə: Aliyev, V. (2022). Xarici iqtisadi əlaqələrin inkişaf perspektivləri. Bakı: Elm və Təhsil.

Xarici iqtisadi əlaqələrin nəzəri əsaslarının və struktur yanaşmalarının dərinlən öyrənilməsi Azərbaycan iqtisadiyyatının qlobal sistemdəki mövqeyinin daha dəqiq müəyyən olunmasına xidmət edir. Geosiyasi və sektoral transformasiyaların düzgün dəyərləndirilməsi, bu dəyişikliklərin təhlilində müasir metodlardan istifadə və effektiv siyasətlərin işlənilib hazırlanması ölkənin xarici iqtisadi əlaqələrinin dayanıqlılığını və rəqabət qabiliyyətini artırmağa imkan verəcəkdir.

Geosiyasi strukturdakı dəyişikliklər: əsas ticarət tərəfdaşlarının transformasiyası

Azərbaycan Respublikasının xarici iqtisadi əlaqələrinin coğrafi strukturu zaman keçdikcə əhəmiyyətli dəyişikliklərə məruz qalmışdır. Bu dəyişikliklər əsasən geosiyasi amillər, enerji bazarlarında baş verən dalğalanmalar, regional inteqrasiya təşəbbüsləri və qlobal ticarət meyilləri ilə izah olunur.

Əvvəllər Azərbaycanın əsas ticarət tərəfdaşları əsasən Rusiya, Türkiyə, İran və Avropa İttifaqı ölkələri olmuşdur. Lakin son onillikdə Azərbaycanın xarici ticarət xəritəsində Çin, Cənubi Koreya, Pakistan, Qazaxıstan, Gürcüstan, İtaliya və BƏƏ kimi ölkələrin rolu artmaqdadır. Bu isə ölkənin ticarət əlaqələrinin tədricən daha diversifikasiya olunmuş və çoxqütblü xarakter almasına səbəb olmuşdur [5].

Qarabağ müharibəsinin başa çatması, Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə bağlı regional əməkdaşlıq imkanlarının genişlənməsi və Orta Dəhliz (Transxəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu) layihəsində Azərbaycanın artan rolu ölkənin geoiqtisadi tranzit mərkəzi kimi çıxış etməsinə zəmin yaratmışdır. Bu dəyişikliklər təkcə ticarət axınlarının yönünü deyil, eyni zamanda sektorlararası əlaqələrin intensivliyini də dəyişdirmişdir. Bundan əlavə, Azərbaycanın

AUDİT 2025, 2 (48), səh. 68-76.

AUDIT 2025, 2 (48), pp. 68-76.

АУДИТ 2025, 2 (48), стр. 68-76.

Ümumdünya Ticarət Təşkilatına (ÜTT) üzv olmaq söyləri, Avropa İttifaqı ilə dərinləşən tərəfdaşlıq dialoqları və Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsindəki integrasiya təşəbbüsləri onun çoxşaxəli və tarazlı ticarət siyasətinə keçid etdiyini göstərir.

Azərbaycanın iqtisadiyyatında neft sektorunun dominantlığı uzun müddət xarici ticarətin strukturuna da təsir göstərmişdir. Lakin “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər” sənədində qeyri-neft sektorunun inkişafı prioritet istiqamət kimi qeyd olunmuş və son illərdə bu istiqamətdə mühüm irəliləyişlər müşahidə edilmişdir. Xüsusilə kənd təsərrüfatı, qida sənayesi, kimya, ağac emalı, toxuculuq, alüminium və plastik məhsullar istehsalı, turizm və nəqliyyat-logistika sektorlarının ixracda payı artmaqdadır. 2022-ci ildə qeyri-neft ixracı 3,2 milyard ABŞ dolları səviyyəsində olmuş, bu da əvvəlki illərə nisbətən ciddi artım deməkdir [7]. Sektoral şaxələndirmə həm də iş yerlərinin artırılması, regionların iqtisadi cəlbediciliyinin yüksəldilməsi və ölkənin beynəlxalq bazarlarda rəqabətqabiliyyətliliyinin gücləndirilməsi baxımından önəmlidir. Bu dəyişikliklər Azərbaycanın xarici ticarət siyasətini daha dayanıqlı və bazar risklərinə az həssas etməkdədir. Eyni zamanda xüsusi iqtisadi zonaların və sənaye parklarının yaradılması bu sektor diversifikasiyanı daha da sürətləndirir. Məsələn, Sumqayıt Kimya Sənaye Parkı və Pirallahı Sənaye Parkı yeni məhsul və texnologiyaların xarici bazarlara çıxışını təmin edir.

Müasir dövrdə rəqəmsal texnologiyalar və inkişaf etmiş logistik infrastruktur ölkələrin xarici iqtisadi əlaqələrinin strukturuna mühüm təsir göstərir. Azərbaycan bu sahədə son illərdə rəqəmsal ticarət, elektron gömrük sistemləri, rəqəmsal logistika platformaları və “ağıllı liman” təşəbbüsləri kimi layihələr vasitəsilə beynəlxalq ticarətə integrasiyasını gücləndirmişdir. Xüsusilə “ASAN Logistika”, “Azexport.az”, “Digital Trade Hub” platformaları və “e-gömrük” sistemləri ölkənin xarici ticarət proseslərinin şəffaflığını, sürətini və etibarlılığını artırmışdır [1]. Bu rəqəmsal transformasiya həm ticarət xərclərinin azalmasına, həm də qeyri-rəsmi fəaliyyətlərin məhdudlaşdırılmasına səbəb olmuşdur. Logistika baxımından isə Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, Ələt Azad İqtisadi Zonası kimi layihələr Azərbaycanın ticarət strukturunda logistik qovşaq ölkəyə çevrilməsinə səbəb olmuşdur. Beləliklə, həm məhsulların növləri, həm də bazarların coğrafiyası dəyişərək daha geniş və şaxələnmiş xarakter alır. Bununla yanaşı, ölkədə rəqəmsal bacarıqlara malik kadr potensialının artırılması, beynəlxalq sertifikatlı logistika şirkətlərinin dəstəklənməsi və startap ekosisteminin genişləndirilməsi ticarət strukturuna dolayısı təsir göstərən mühüm faktorlardandır.

Cədvəl 1.

Azərbaycanın xarici iqtisadi əlaqələrinin dinamikası – coğrafi və sektor
yerdəyişmələr

Göstəricilər	Məlumatlar
Əsas İxrac Tərəfdaşları (2023)	“İtaliya, Türkiyə, Hindistan, Gürcüstan, İsrail”
Əsas İdxal Tərəfdaşları (2023)	“Rusiya, Çin, Türkiyə, Almaniya, Qazaxıstan”
Ən Yaxşı Qeyri-Neft İxrac Sektorları	"Kənd təsərrüfatı, Qida Emalı, Kimya, Tekstil, Alüminium"
Əsas Logistika İnkişafı	“Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı, Bakı-Tbilisi-Qars Dəmir Yolu, Ələt Azad İqtisadi Zonası”
Rəqəmsal Ticarət Təşəbbüsləri	“Azexport.az, Rəqəmsal Ticarət Qovşağı, e-Gömrük sistemi, ASAN Logistik”

Mənbə: İnternet resursları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

AUDIT 2025, 2 (48), səh. 68-76.

AUDIT 2025, 2 (48), pp. 68-76.

АУДИТ 2025, 2 (48), стр. 68-76.

Azərbaycan Respublikasının xarici iqtisadi əlaqələrinin coğrafi və sektoral strukturu son illərdə əhəmiyyətli dəyişikliklərə məruz qalmışdır. Geosiyasi proseslər ölkənin tərəfdaşlıq coğrafiyasını dəyişdirmiş, qeyri-neft sektoruna yönəlmiş iqtisadi islahatlar ixrac strukturunun diversifikasiyasına səbəb olmuşdur. Rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi və logistika infrastrukturunun gücləndirilməsi isə bu struktur dəyişikliklərinin davamlı və sistemli olmasını təmin etmişdir. Bu istiqamətlərdə ardıcıl islahatlar Azərbaycanın qlobal iqtisadi integrasiyasını dərinləşdirməyə və dayanıqlı iqtisadi artımını təmin etməyə imkan verəcəkdir.

Yeni regional bazarlara çıxış imkanlarının qiymətləndirilməsi

Azərbaycan Respublikasının xarici iqtisadi siyasəti uzun müddət enerji resurslarına əsaslanırsa da, son illər bu siyasətdə diversifikasiyaya yönəlik ciddi meyillər müşahidə olunur. Bu diversifikasiya, həm sektorlar üzrə, həm də coğrafi istiqamətlər üzrə həyata keçirilməlidir. Yeni regional bazarlara çıxış imkanlarının qiymətləndirilməsi bu baxımdan prioritet məsələlərdəndir. Cənubi Qafqaz regionunda artan geosiyasi əhəmiyyət, Mərkəzi Asiya ölkələri ilə nəqliyyat əlaqələrinin gücləndirilməsi və Zəngəzur dəhlizinin açılması perspektivi Azərbaycanın Orta Asiya və Şərqi Avropa bazarlarına çıxışını genişləndirə bilər. Eyni zamanda, Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində iqtisadi integrasiyanın dərinləşdirilməsi və Orta Dəhliz layihəsinin inkişafı, Azərbaycan üçün Çin, Hindistan və Cənub-Şərqi Asiya ölkələri ilə ticarət əlaqələrinin genişləndirilməsi baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır [9]. Bundan əlavə, Afrika qitəsində sürətlə inkişaf edən iqtisadiyyatlar – xüsusilə Nigeriya, Keniya, Cənubi Afrika və Misir kimi ölkələr – Azərbaycanın qeyri-neft məhsulları üçün perspektivli bazarlar hesab oluna bilər. Ərəb Körfəzi ölkələri, xüsusilə BƏƏ və Səudiyyə Ərəbistanı ilə ticarət əlaqələrinin daha da dərinləşdirilməsi, investisiya və logistik əməkdaşlıq sahələrində yeni imkanlar yaradır.

Azərbaycanın iqtisadi inkişafında ixracın şaxələndirilməsi həlledici rolə malikdir. Bu məqsədlə sektoral prioritetlərin düzgün müəyyənləşdirilməsi vacibdir. Hazırda qeyri-neft sektoru daxilində ən çox potensiala malik olan sahələr aşağıdakılardır:

- Kənd təsərrüfatı və aqrar emal sənayesi: Azərbaycanda məhsuldar torpaq və iqlim şəraiti yüksək keyfiyyətli meyvə, tərəvəz və üzümçülük məhsullarının ixrac potensialını artırır. Aqroparkların yaradılması və kənd təsərrüfatı məhsullarının brendləşdirilməsi ixrac artımı üçün önəmlidir.

- Kimya və farmasutik sənaye: Sumqayıt Kimya Sənaye Parkı və Pirallahı Sənaye Parkı vasitəsilə bu sahələrdə ixracın genişləndirilməsi mümkündür. Azərbaycan artıq müəyyən dərman preparatlarının istehsalını ixrac səviyyəsinə çatdırmışdır.

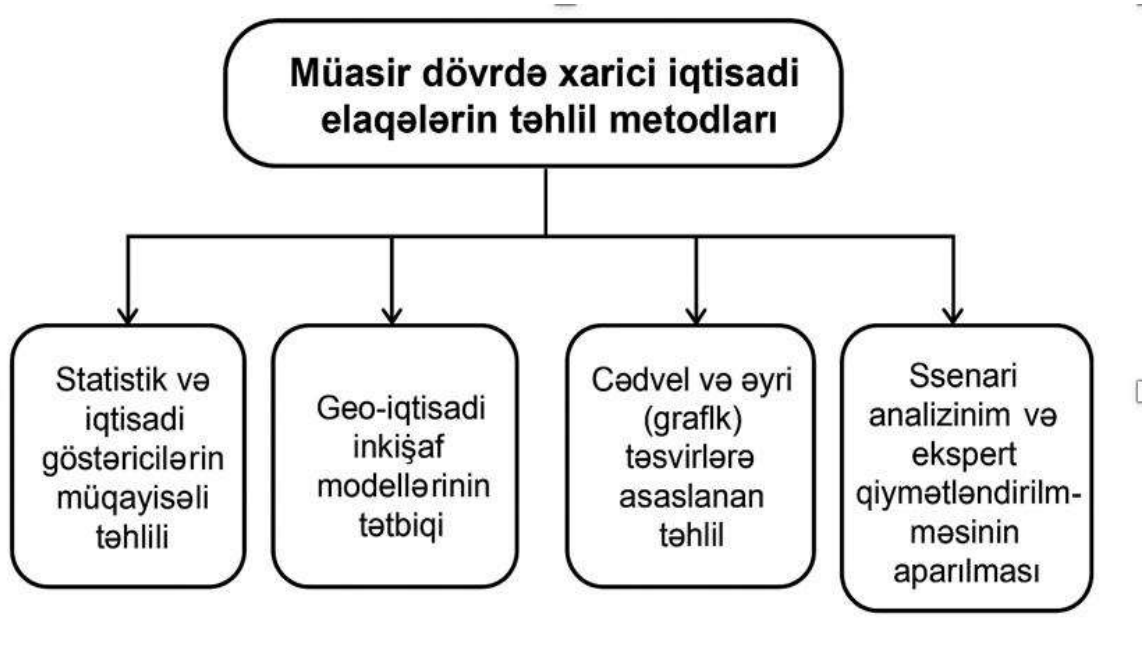
- Turizm sektoru: Xüsusilə müalicəvi turizm, dağ turizmi və mədəni irsə əsaslanan turizm növlərinin inkişafı ilə, regionlara yönəlik xidmət ixracının artırılması mümkündür.

- İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları: Startap ekosisteminin inkişafı və “Rəqəmsal Azərbaycan” strategiyası çərçivəsində proqram təminatı və texnoloji xidmətlərin regional bazarlara çıxışı perspektivlidir [1].

AUDIT 2025, 2 (48), səh. 68-76.
AUDIT 2025, 2 (48), pp. 68-76.
АУДИТ 2025, 2 (48), стр. 68-76.

Şəkil 2.

Azərbaycanın xarici iqtisadi əlaqələrinin genişləndirilməsi və şaxələndirilməsi

Mənbə: Aliyev, V. (2022). *Xarici iqtisadi əlaqələrin inkişaf perspektivləri*. Bakı: Elm və Təhsil.

Bunlarla yanaşı, ixrac təşviqi mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi, AZPROMO-nun fəaliyyəti çərçivəsində ixracatçılar üçün hüquqi və bazar məlumat dəstəyinin genişləndirilməsi, ticarət evlərinin və sərgilərin sayı və effektivliyinin artırılması tövsiyə olunur.

Y E K U N

Xarici iqtisadi əlaqələrin şaxələndirilməsi yalnız məhsul və bazar səviyyəsində deyil, qanunvericilik və idarəetmə müstəvisində də transformasiya tələb edir. Bu baxımdan əsas istiqamətlər aşağıdakılardır:

- Qanunvericiliyin uyğunlaşdırılması və sadələşdirilməsi: Xarici ticarət, investisiya və gömrük prosedurlarına dair hüquqi normativ aktlar beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmalıdır. ÜTT-yə üzvlük məqsədi ilə bağlı hüquqi bazanın uyğunlaşdırılması prioritet məsələlərdəndir.

- İnstitusional islahatlar: Dövlət qurumları arasında səlahiyyət bölgüsü və koordinasiya sisteminin optimallaşdırılması, eləcə də iqtisadi diplomatiyanın tək cə səfirlərlər vasitəsilə deyil, ixtisaslaşmış ticarət missiyaları və regional əməkdaşlıq şəbəkələri ilə aparılması vacibdir.

AUDİT 2025, 2 (48), səh. 68-76.

AUDIT 2025, 2 (48), pp. 68-76.

АУДИТ 2025, 2 (48), стр. 68-76.

- Rəqəmsallaşma və şəffaflıq: Elektron ticarət platformaları və gömrük sistemlərinin tam rəqəmsallaşdırılması, xarici investorlar üçün “bir pəncərə” sisteminin effektivliyi artırılmalıdır. Bu, korrupsiya risklərini azaldacaq və biznes mühitinin rəqabət qabiliyyətini artıracaqdır.

- İqtisadi diplomatiya tədbirləri: Xaricdəki ticarət nümayəndəliklərinin və diaspor təşkilatlarının Azərbaycan məhsullarının tanınmasında və bazarlara çıxışda aktiv rolunu təmin edilməlidir. Həmçinin, beynəlxalq iqtisadi forumlarda iştirak və ölkə brendinin formalaşdırılması yönündə kampaniyaların aparılması zəruridir.

Azərbaycanın xarici iqtisadi əlaqələrinin şaxələndirilməsi dövlətin uzunmüddətli iqtisadi təhlükəsizliyini və dayanıqlı inkişafını təmin edəcək əsas faktorlardandır. Yeni regional bazarlara çıxış imkanlarının qiymətləndirilməsi, qeyri-neft sektoru üzrə prioritetlərin formalaşdırılması və müasir tələblərə cavab verən hüquqi-institusional çərçivənin yaradılması bu istiqamətdə aparıcı rola malikdir. Eyni zamanda, rəqabətqabiliyyətli iqtisadi diplomatiya tədbirləri və rəqəmsal iqtisadiyyat vasitəsilə beynəlxalq bazarlarda mövqelərin gücləndirilməsi ölkənin global iqtisadi integrasiyasını sürətləndirəcəkdir.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi (2022). Logistika və rəqəmsal transformasiya strategiyası. Bakı
2. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. (2023). Ticarət statistikasına.
3. Aliyev, V. (2022). Xarici iqtisadi əlaqələrin inkişaf perspektivləri. Bakı: Elm və Təhsil
4. BVF. (2023). Dünya İqtisadi Görünüşü: Geosiyasət və Qlobal Ticarət. Beynəlxalq Valyuta Fondu.
5. Dövlət Statistika Komitəsi (2023). Azərbaycanın xarici ticarət göstəriciləri. Bakı
6. Dünya Bankı. (2020). Doing Business Hesabatı.
7. İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzi (2022). Azərbaycanın qeyri-neft ixracının inkişaf istiqamətləri. Bakı: İİTKM.
8. Krugman, P., & Obstfeld, M. (2018). International Economics: Theory and Policy. Pearson.
9. Türk Dövlətləri Təşkilatı. (2022). İqtisadi əməkdaşlıq hesabatı
10. UNCTAD (2022). World Investment Report. United Nations Conference on Trade and Development.

AUDIT 2025, 2 (48), səh. 68-76.

AUDIT 2025, 2 (48), pp. 68-76.

АУДИТ 2025, 2 (48), стр. 68-76.

Ummuhabiba Mammadtaghi Galandarova,

Ph.D. (Econ.), Associate Professor,

Baku State University,

E-mail: hebibe.gelenderova@gmail.com

© U.M. Galandarova, 2025

TRENDS IN THE CHANGING GEOGRAPHICAL AND SECTORAL STRUCTURE OF THE FOREIGN ECONOMIC RELATIONS OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

A B S T R A C T

The purpose of the research - is to analyze the dynamics and transformations in the country's foreign trade and investment flows across regions and sectors, and to identify strategic directions for increasing diversification and sustainability in its foreign economic relations.

The methodology of the research - involves the use of comparative analysis of trade and investment data, sectoral and regional mapping, and statistical evaluation to identify trends and structural shifts in Azerbaijan's foreign economic relations.

The practical importance of the research - lies in its potential to inform experts, economic planners, and investors in developing targeted strategies to diversify Azerbaijan's foreign economic relations, optimize sector priorities, and strengthen the country's integration into global markets.

The results of the research - show that Azerbaijan's foreign economic relations have increasingly shifted towards greater diversification, with growing trade and investment ties in non-oil sectors and expanding partnerships beyond traditional regional markets, reflecting a strategic reorientation towards global economic integration and sustainability.

The originality and scientific novelty of the research - lie in its comprehensive evaluation of the evolving geographical and sectoral patterns of Azerbaijan's foreign economic relations, offering novel insights into the structural transformation of trade and investment flows and their implications for policy adaptation and economic diversification.

Keywords: foreign economic relations, sector structure, change trends, priority, infrastructure, trade, investment, diversification.

AUDİT 2025, 2 (48), səh. 68-76.
AUDIT 2025, 2 (48), pp. 68-76.
АУДИТ 2025, 2 (48), стр. 68-76.

Галандарова Уммухабиба Мамедтаги кызы,
кандидат экономических наук, доцент,
Бакинский Государственный Университет,
E-mail: hebibe.gelenderova@gmail.com
© Галандарова У.М., 2025

ТЕНДЕНЦИИ ГЕОГРАФИЧЕСКОЙ И ОТРАСЛЕВОЙ СТРУКТУРЫ ВНЕШНЕ- ЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Р Е З Ю М Е

Целью исследования - является анализ динамики и трансформации внешнеторговых и инвестиционных потоков страны по регионам и отраслям, а также выявление стратегических направлений повышения диверсификации и устойчивости ее внешнеэкономических связей.

Методология исследования - предполагает использование сравнительного анализа торговых и инвестиционных данных, отраслевого и регионального картирования, статистической оценки для выявления тенденций и структурных сдвигов во внешнеэкономических связях Азербайджана.

Практическая значимость исследования - заключается в его потенциальной возможности информировать экспертов, экономических планировщиков и инвесторов при разработке целевых стратегий по диверсификации внешнеэкономических связей Азербайджана, оптимизации отраслевых приоритетов и усилению интеграции страны в мировые рынки.

Результаты исследования - показывают, что внешнеэкономические связи Азербайджана все больше смещаются в сторону большей диверсификации, с ростом торговых и инвестиционных связей в нефтяных секторах и расширением партнерских отношений за пределы традиционных региональных рынков, что отражает стратегическую переориентацию на глобальную экономическую интеграцию и устойчивость.

Оригинальность и научная новизна исследования - заключается в его комплексной оценке развивающихся географических и отраслевых моделей внешнеэкономических связей Азербайджана, предлагающей новый взгляд на структурную трансформацию торговых и инвестиционных потоков и их последствия для адаптации политики и экономической диверсификации.

Ключевые слова: внешнеэкономические связи, структура сектора, тенденции изменения, приоритет, инфраструктура, торговля, инвестиции, диверсификация.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:
11.02.2025
Təkrar işlənməyə göndərilmişdir:
14.03.2025
Çapa qəbul olunmuşdur: 25.04.2025

Дата поступления статьи в
редакцию: 11.02.2025
Отправлено на повторную обработку:
14.03.2025
Принято к печати: 25.04.2025

The date of the admission of the article
to the editorial office: 11.02.2025
Send for reprocessing: 14.03.2025
Accepted for publication: 25.04.2025